

KOHTUTÄITURITE JA PANKROTIVALDURITE KODA

Vaike Murumets
maksejõuetusõiguse revisjoni komisjoni juht
Justiitsministeerium
info@just.ee
Kristiina.Padu@just.ee

Teie 05.06.2020 nr 10-4/3688-1
Meie 26.06.2020 nr 3-1/9-10

Arvamus Eesti maksejõuetusmenetluste
efektiivsemaks muutmise võimaluste
analüüs-kontseptsiooni kohta

Lugupeetav Vaike Murumets

Täname Teid Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale arvamuse avaldamiseks esitatud Eesti maksejõuetusmenetluste efektiivsemaks muutmise võimaluste analüüs-kontseptsiooni eest. Analüüs-kontseptsioon on koostatud väga põhjalikult ja hästi struktureeritult. Käesolevaga esitame ettepanekud ja märkused, millega palume Teil arvestada eelnõu koostamisel.

1. Üldist

- 1.1. Saneerimismenetlused ei ole Eesti ettevõtluses maksejõuetusprobleemide lahendamisel sageli kasutatavaks meetmeks, kuna oluliselt levinum on pankrotimenetluse algatamine. Siiski on märgatav tendents, et kohati proovitakse saneerimismenetluse kaudu hoiduda kõrvale pankrotimenetlusest püüdes niiviisi võita aega võimalike tagasivõitmiste välistamiseks või nõuete aegumiseks. Peame oluliseks, et saneerimismenetlus oleks väga ühetähendusliku sisu ja eesmärgiga menetlus, mis püüdleks vaid ettevõtte makseraskuste ületamisele mõistliku aja jooksul ettevõtte tegevuse jätkamise teel. Kui taolist eesmärki ei õnnestu täita (ettevõtte tegevuse jätkamisest ei ole võimalik saada sellist tulu, mis aitaks rahuldada võlausaldajate nõudeid enamal määral kui pankrotimenetluses), tuleb saneerimismenetlus lõpetada või vähemasti lõpetada kõik kaitsemeetmed, et võlausaldajad saaksid asuda enda nõudeid realselt sisse nõudma kas läbi täitemenetluse või pankrotimenetluse.
- 1.2. Saneerimismenetlus peab olema kergesti alustatav ja ka kergesti lõpetatav.
- 1.3. Vajalik on juurutada saneerimisnõustajate kohustuslik vastutuskindlustus.
- 1.4. Maksejõuetusõigus peab olema avaliku õiguse, mitte eraõiguse haru. Seega peab saneerimismenetlus olema avalik menetlus koos äripartnerite teadlikkuse ja menetluse kontrollitavuse tagamisega.

2. Juurdepääs saneerimismenetlusele ja algatamise tingimused

Registrikood: 74002523

Tartu mnt 16,
10117 Tallinn

tel 646 3773 info@kpkoda.ee

SEB pank
a/a EE651010220111133018

- 2.1. Ei toeta töörühma ettepanekut liita kokku praegu pankrotiseaduses sätestatud tervendamise ja kompromissi regulatsioonid ning rakendada saadud tulemile vajalikus ulatuses saneerimisseaduse sätteid. Oleme seisukohal, et vaid PankrS tervendamise sätteid võiks kehtetuks tunnistada ja luua asemele püsivalt maksejõuetu isiku pankrotivarasse kuuluva päästmispotentsiaaliga majandusüksuse saneerimise võimalus, kuid kompromissi pankrotimenetlustes rakendatakse ning see ei peaks toimuma SanS sätete alusel. Siinkohal vajab täiendavat arutelu, kas ja kuidas oleks võimalik luua majandusüksusest tervendamise käigus äriühing (näiteks FIE-le kuuluvast pankrotivarast eraldada kompaktna majandusüksus koos töötajatega ja moodustada selle pinnal tervendamisele kuuluv osühing).
 - 2.2. Ei toeta töörühma ettepanekut võlausaldajale saneerimismenetluse algatamise õiguse andmiseks, kuivõrd see vähendab oluliselt võlgniku initsiatiivi saneerimismenetluses ning muudab oluliselt ka kogu saneerimismenetluse kontseptsiooni.
3. Kohtu kaasamise ulatus saneerimismenetluse läbiviimiseks
 - 3.1. Toetame töörühma ettepanekut jätta kohtu roll saneerimismenetluses üldiselt muutmata. Saneerimismenetluses peab domineerima võlgniku initsiatiiv. Saneerimismenetlus tuleb lõpetada, kui see ei täida enam oma peamist eesmärki. Toetame ettepanekut, et saneerimiskava tuleb kohtule esitada hiljemalt 90 päeva jooksul arvates saneerimismenetluse algatamisest. Saneerimiskava peab olema koostatud nii, et võlausaldajate nõuete rahuldamine oleks kava täitmisel suurem kui oleks see olnud pankrotimenetluses.
 - 3.2. Toetame töörühma ettepanekut anda kohtule õigus jätta võlausaldaja ebaselge nõue saneerimiskavast välja juhul, kui seda ei ole võimalik saneerimismenetluses kindlaks teha, ning tunnistada kehtetuks SanS § 43.
4. Saneerimisavalduse varasema esitamise motiveerimise võimalused
 - 4.1. Toetame töörühma ettepanekuid ettevõtte saneerimise juhiste jm materjalide väljatöötamiseks ja interneti teel kättesaadavaks muutmiseks. Peame siinkohal oluliseks määratleda ka institutsioon, kes peaks taoliste materjalide kättesaadavuse ja saneerimisavalduse varasemaks esitamiseks motiveerimise eest hea seisma.
5. Varade käsutusõiguse säilitanud võlgnik
 - 5.1. Peame õigeaks, et erinevalt pankrotimenetlusest säilib saneerimismenetluse kestel võlgniku õigus kontrollida äriühingut. Samas peab võlausaldajate rahustamiseks ning äriühingu efektiivse majandustegevuse tagamiseks olema saneerimisnõustajal pädevus saneeritava äriühingu juhatuse väljavahetamiseks või täiendava juhatuse liikme määramiseks koos juhatuse liikmete esindusõiguse piiramisega. Selline samm lihtsustaks ka oluliselt võlgnikult vajaliku informatsiooni saamist nii saneerimiskava koostamiseks kui ka vajadusel pankrotiavalduse õigeaegseks esitamiseks
6. Konkreetsete täitemeetmete peatamine
 - 6.1. Toetame töörühma ettepanekuid SanS § 11 vastavusse viimiseks direktiivi artikliga 6. Rõhutame siinkohal direktiivi artiklis 6 lõikes 1 sätestatud täitemeetmete peatamise eesmärki „toetada ennetava saneerimise raamistikus saneerimiskava üle peetavaid läbirääkimisi“ ning teeme ettepaneku sätestada sama

eesmärk ka SanS muutmise eelnõus. Teeme ka ettepaneku, et SanS muutmise eelnõu arvestaks ka artikli 6 lõike 1 teise lauses sätestatud võimalusega, et kohtul on õigus keelduda konkreetsete täitemeetmete peatamisest, kui see ei ole vajalik või ei täida eesmärki. Täitemeetmete peatamise pikendamine saab olla lubatav vaid konkreetsete võlgniku ja võlausaldajate vaheliste läbirääkimiste pidamise ja vahetulemuste olemasolu korral. Praegu kehtiv automaatne ja tähtajatu täitemenetluste peatamine SanS §11 lg 1 p 1 alusel on võlgnikul kujunenud pahatihti vaid aluseks täitemenetlustest kõrvalehoidumiseks ega täida olulisel määral läbirääkimiste pidamise ja tulemuste saavutamise eesmärki.

- 6.2. Teatud olukordades võib olla põhjendatud täitemenetlustes seatud arestide tühistamine selleks, et võlgnik saaks saneerimiskava koostamise ajal enda majandustegevust jätkata. Samas peab eelnõu koostamisel taolise võimaluse puhuks sätestama ka arestide taastamise korra, kui saneerimismenetlus ei lõpe saneerimiskava kinnitamisega ega selle täitmisele asumisega. Oluline on tagada, et arestid taastataks nende algsetel järjekohtadel. Kui aga võlgnik on arestist vabastatud vara jäädavalt realiseerinud, tuleb lahendada küsimus, kuidas algne tagatisvara pandipidajale või tagatud hagiga nõude omanikule kompenseerida.

7. Konkreetsete täitemeetmete peatamise tagajärjed

- 7.1. Toetame töörühma seisukohta, et võlgnikul säilib pankrotiavalduse esitamise kohustus ka saneerimisperioodi kestel.
- 7.2. Toetame ka täiendavaid töörühma ettepanekuid selleks, et saneerimismenetlust ei ole võimalik ära kasutada tehingute tagasivõitmise nõuete vältimiseks võimalikus hilisemas pankrotimenetluses või alanud või võimalikus hilisemas täitemenetluses. Leiame, et on põhjendatud tagasivõitmise tähtaegade kulgemise peatumine saneerimisavalduse esitamisega kuni saneerimismenetluse algatamata jätmiseni või saneerimismenetluse lõppemiseni. Selliselt oleks tagatud, et pahauskselt käituvad võlgnikud ei esitaks saneerimisavaldusi üksnes selleks, et vähendada tagasivõitmise riski nende võimalikus pankrotimenetluses.
- 7.3. Olukorras, kus saneerimisavaldus on esitatud pärast ajutise halduri nimetamist, toetame töörühma pakutud varianti lükata pankrotiavalduse läbivaatamine saneerimisavalduse esitamisel edasi kuni saneerimiskava kinnitamiseni või saneerimismenetluse lõpetamiseni. Kui saneerimismenetlust ei algatata, jätkub koheselt pankrotiavalduse läbivaatamine. Direktiivi artikkel 7 kohaselt peab pankrotimenetluse peatama, kui kehtib täitemeetmete peatamine ning erinevate menetluste konkurents on eelistatavaks menetluseks saneerimismenetlus.

8. Saneerimiskava sisu

- 8.1. Toetame töörühma ettepanekuid võlausaldajate rühmade moodustamiseks nii, et seadus sätestab minimaalse kohustuse eristada tagatud ja tagamata nõuetega võlausaldajad ning moodustada eraldi rühm omakapitali omanikele.
- 8.2. Peame õigeks, et tagasivõtmine ei oleks saneerimismenetluse meede.

9. Saneerimiskavade vastuvõtmine

- 9.1. Leiame, et töörühma ettepanek moodustada kohustuslikus korras võlgnikuga seotud võlausaldajate rühm võib hakata tekitama asjatuid komplikatsioone ja venitama menetlust, kuna võlgnikuga seotuse tuvastamine võib osutuda keeruliseks või kattub seotud isikute rühm isikuliselt suures osas mõne teise rühma koosseisuga.

10. Saneerimiskavade kinnitamine

10.1. Võlausaldajate parimate huvide testi koostamise põhimõtted peaksid olema samuti keskselt väljatöötatud juhendina ja avaldatud koos muude materjalidega (vt ka käesoleva arvamuse p 4.1.).

11. Rühmadeülene kohustamine

11.1. Toetame töörühma ettepanekuid rühmadeülese kohustamise reegli kehtestamiseks.

12. Omakapitali omanikud

12.1. Toetame töörühma ettepanekuid omakapitali omanike saneerimise kaasamise kohta.

13. Töötajad

13.1. Toetame töörühma ettepanekuid jätta töötajate töölepingulised nõuded saneerimise alt välja.

14. Kohtu või haldusasutuse poolne hindamine

14.1. Toetame töörühma ettepanekuid ettevõtte väärtuse hindamise rakendamiseks.

15. Saneerimiskavade tagajärjed

15.1. Toetame töörühma ettepanekuid EIR lisa A täiendamiseks saneerimismenetlusega.

16. Edasikaebused

16.1. Edasikaebeõiguse rakendamisel tuleks lähtuda põhimõttest, et vaidlustamisõigus ei takistaks saneerimismenetluse tõhusat läbiviimist ega pärsiks saneerimiskava täitmist ega rakendamist. Toetame töörühma ettepanekuid kaebeõiguse piiramiseks ja kaebuste läbivaatamise tähtaegade sätestamiseks seaduses.

17. Vahe- ja uue rahastamise kaitse

17.1. Peame õigeks, et kaitsemeetmetega tagatud vahe- ja uuele rahastamisele tuleb rakendada tehingule eelnevat kohtulikku ex-ante kontrolli. Vaid selliselt vormistatud tehing võiks olla järgnevas pankrotimenetluses käsitletav pankrotimenetlusega seotud väljamaksena PankrS § 146 mõistes ning välistatud tema tagasivõitmine.

18. Muude saneerimisega seotud tehingute kaitsmine

18.1. Toetame töörühma ettepanekuid direktiivi artikli 18 regulatsiooni ülevõtmiseks ning SanS §-st 52 muutmiseks nii, et saneerimisnõustaja, eksperdi ja järelevalvet teostava saneerimisnõustaja nõue tasu ja kulutuste hüvitamise kohta loetakse kaitstuks sõltumata sellest, kui kaua pärast saneerimiskava tühistamist kuulutatakse välja võlgniku pankrot.

19. Juriidilise isiku juhtide kohustused

19.1. Leiame, et töörühma ettepanek täiendada äriseadustikku juriidilise isiku juhtide kohustusega kaaluda saneerimismenetluse algatamist majanduslike raskuste olukorras ei ole sanktsiooniga tagatud ja sellel puudub sisuline mõju saneerimisavalduse esitamise stimuleerimiseks.

20. Õigus kasutada kohustustest vabastamise menetlust

20.1. Toetame töörühma ettepanekut ehitada makseraskustesse sattunud füüsiliste isikute või füüsilisest isikust ettevõtjate aitamiseks üles võlanõustamise ja maksejõuetusnõustajate süsteem, mille läbimine oleks maksejõuetusmenetluse eelselt kohustuslik. Koja kogemus kinnitab analüüs-kontseptsioonis viidatud võlanõustajate ebaühtlast taset. Et pankrotimenetlus ei hakkaks ebaühtlase tasemega võlanõustamise pärast liigselt venima, oleks otstarbeks panna maksejõuetusnõustamise ülesanne ajutisele haldurile koos täiendava tasuga nõustamise eest. Seepärast ei peaks kohustuslik võlanõustamine olema mitte kohtueelse menetluse, vaid ajutise halduri ülesandeks, kellel on juba praegu PankrS §-st 22 tulenevalt pädevus võlgniku vara väljaselgitamiseks. Ajutine haldur teeks kohtule ettepaneku, kas minna üle võlgade ümberkujundamise menetlusse, kuulutada pankrot välja ja alustada pärast pankrotimenetluse lõppemist kohustustest vabastamise menetlust või lõpetada pankrotiavalduse läbivaatamise menetlus pankrotti välja kuulutamata raugemise tõttu. Leiame, et sellisel viisil oleksid nõustamise kvaliteediprobleemid väiksemad ning tagatud võimalikult efektiivne menetlus nii võlgnike kui ka võlausaldajate huve silmas pidades. Kaob ka vajadus veel täiendava võlanõustajate nimekirja pidamiseks ja nende üle järelevalve teostamiseks.

20.2. Ajutise halduri tasult laekuvalt tulult arvestatakse Koja kutsekogu liikmemaksu. Kui füüsiliste isikute pankrotimenetlustes kaotatakse ajutine haldur ja asendatakse see maksejõuetusnõustajaga, siis kutsekogu liikmeks oleva maksejõuetusnõustaja finantskoormus kutsekogu ees jääks üldiselt samaks (kui aastane laekumine ei ületa kutsekogu kehtestatud miinimumtaset), kuid sellisel nõustajal, kes ei ole kutsekogu liige, puudub rahaline kohustus kutsekogu ees sootuks. Taoline ebavõrdsus ei ole õigustatud. Arusaamatuks jääb ka töörühma ettepanek, et pankrotihaldur võiks omandada maksejõuetunõustaja kutse. Kui praegu on kutse omandatud vaid viiel isikul, siis ei ole otstarbekas kohustada umbes 70 kutsekogu liiget omandama maksejõuetusnõustaja kutset, et teha sisuliselt sama tööd, mida praegu ajutise haldurina.

20.3. Toetame ka ettepanekut, et kohustustest vabastamise perioodi alguseks loetakse pankroti väljakuulutamise ja selle pikkus on piiratud maksimaalselt 3 aastaga.

20.4. Kuna usaldusisiku töö kavatsetakse PankrS muutmise eelnõuga (195 SE) muuta tasuliseks, oleme teinud ettepaneku täiendada KTS § 5 olevat loetelu nii, et ka kohtutäituril on lubatud tegutseda usaldusisiku tasulises ametis. Sellisel moel oleks kindlasti lihtsam leida usaldusväärseid ja kohtuga suhtlemiseks pädevaid usaldusisikuid. Liiasi on kohtutäituritel olemas ametialane arvelduskonto, mis on Justiitsministeeriumi poolt kontrollitav.

21. Võlgadest vabastamise periood

21.1. Toetame töörühma ettepanekuid direktiivi artiklite 21 ja 23 rakendamiseks.

22. Äritegevuse keelu periood

22.1. Toetame töörühma seisukohta kehtiva õiguse muutmise vajaduse puudumise kohta.

23. Majandustegevuses tekkinud võlgade ja isiklike võlgade menetluse konsolideerimine

23.1. Toetame töörühma ettepanekut PankrS muutmiseks, et füüsilisest isikust ettevõtja pankrotiavalduse või FIE suhtes esitatud pankrotiavalduse suhtes kohalduvad füüsilisele isikule kohalduvad sätted (sh kohustustest vabastamise menetlus). FIE ja füüsilise isiku nõuded vaadatakse läbi ühes pankrotimenetluses.

24. Kohtud ja haldusasutused

24.1. Leiame, et kohtute töökoormust vähendaks kindlasti olukord, kus usaldusisikuks määratakse võlgniku asemel kohtutäitur (vt ka käesoleva arvamuse p 20.4.).

25. Saneerimisnõustaja ja võlgadest vabastamise menetluse nõustajad. Nõustajate järelevalve ja tasustamine

25.1. Oleme jätkuvalt seisukohal, et kõik saneerimisnõustajad peavad olema Koja kutsekogu liikmed ning haldusjärelevalve nende tegevuse üle peab olema korraldatud analoogiliselt pankrotihaldurite üle teostatava haldusjärelevalvega. Mõeldav on teha mööndus, et kutsekogu liikmeks saab ilma eksamit sooritamata ka isik, kellel on kehtiv võlanõustaja kutsetunnistus spetsialiseerumisega maksejõuetusmenetlustele, kuid taolisel juhul kantakse pankrotihaldurite nimekirja vastava isiku juurde märge, et tal puudub õigus tegutseda haldurina. Analüüs-kontseptsioonis esitatud viide saneerimiste väiksele arvule ja sellest tulenevalt ebaproportsionaalselt suurele koormusele, mis kaasneb kutsekogu liikmeks olemisega, ei ole asjakohane, kuna analüüs-kontseptsiooni koostajad eeldavad ja ka direktiiv soodustab saneerimismenetluste arvu kasvu.

25.2. Kui füüsilise isiku maksejõuetusnõustaja ülesandeid täidaksid ajutised haldurid, siis tuleks neid tasustada PankrS sätete alusel.

26. Elektrooniliste sidevahendite kasutamine

26.1. Toetame töörühma ettepanekuid elektrooniliste sidevahendite kasutamiseks saneerimismenetluses.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Mati Kadak

Esimees

Jaan Lõõnik, jaan.loonik@kpkoda.ee, 6464619